

תנו רבנן

מדריך מעשי ללימוד גמרא

אברהם ישעיהו לשם

תנו רבנן

מדריך מעשי ללימוד גמרא

הכולל בתוכו עצות מעשיות ופרקטיות ללימוד גמרא ומקיף את כלל האתגרים שעומים מתמודדים הלומדים. נוסף לו הסבר נרחב על העברת מסורת התורה מדור לדור, החל מזמן מתן תורה עד לסוף זמן כתיבת הגמרא, וכולל בתוכו ביאורים נפלאים בחיוב לימוד הגמרא.

מטרתו של מדריך זה היא להאיר את עיני הלומד בגילוי סודות מבנה הגמרא ולגרום לו הנאה ושמחה בשעת הלימוד.

עריכה לשונית - רבקה לוריא sr31256@gmail.com
הגהה - ש.א. אייכנטל
גרפיקה ועימוד - ח. גראטש
כריכה - חנה כהן

תגובות למחבר ולפניות בנושא הספר ניתן לשלוח למייל:
AL0548411885@GMAIL.COM

סיוון תשפ"ד - 2024

כל הזכויות שמורות

אין להעתיק, לצלם או להדפיס ספר זה או קטעים ממנו ללא
רשות מפורשת בכתב מהמחבר.

אשר זעליג ווייס
כגן 8
פעיה"ק ירושלים ת"ו

בס"ד

כ"ג אייר תשפ"ד

זה שנים שמכיר אני את האברך המופלא ת"ח מופלג מרביץ תורה בתפארה ויראתו קודמת לחכמתו הרה"ג ר' אברהם לשם שליט"א. במסגרת פעילותו הקדושה בהרבצת תורה ראה שצעירים רבים מתקשים בלימוד גמרא ובפרט מתקרבים שלא חונכו לכך מילדותם. בכשרונו הרב ערך ספר נפלא ושמו יקבנו "תנו רבנן" והוא מדריך מעשי ללימוד הגמ' והבנתה. כמדומני שרבים יפיקו תועלת גדולה מספר נפלא זה שיש בה חכמה רבה ומלאכה רבה.

ברכתי למחבר הדגול שזכות הרבים תעמוד לו להגדיל תורה ולהאדירה כאות נפשו הטהורה, והקב"ה ימלא כל משאלות לבו לטובה.

באהבת עולם

אשר ווייס

ZAMIR COHEN
Rosh Yeshivah Of "Heichal Meir"
Rabbi of the Etrog neighborhood
Author Responsa "Nezer Cohen" book
Hatam Sofer St. 5 Betar Ellit

זמיר כהן
ראש ישיבת "היכל מאיר"
רב שכונת אתרוג ביתר עלית
מח"ס ש"ת 'נזר כהן' ועוד
רח' חתם סופר 5 ביתר עלית

בס"ד. ט' באייר לסדר 'ושמרו את משמרת' תשפ"ד

מכתב ברכה

הנני בזה בשבח הספר החשוב "תנו רבנן" העוסק בהקניית דרכי הלימוד בגמרא, שחיברו חתני הדגול המרכיץ תורה בתלמידים בישיבתנו הקדוה "היכל מאיר", כש"ת הרה"ג רבי אברהם לשם שליט"א, ובו העלה על הכתב בשפה בהירה את היסודות הנדרשים לכל הנכנס לעולם לימוד הגמרא, ומעניק כלים נפלאים שסייעו ביד הלומד לשוט בים התלמוד בהבנה נכונה מתוך ערבות ומתיקות. שכן אינו דומה הנכנס ללימוד עמוק ורחב זה מבלי לדעת מאומה אודות סדר הגמרא, כלליה דרכיה ואורחותיה, למי שיודע את אשר לפניו.

מעלה גדולה לחיבור זה בהיותו כתוב בקצרה תמציתית בכחינת לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ג ע"א) ועם זאת בבחירות רבה, והתועלת מלימוד הכתוב בו מתחילתו ועד סופו, גדולה עד למאד.

ולא נצרכא אלא לברכה שיזכה ששם שמים ימשיך להתגדל על ידו, וחפץ ה' בידו יצלח להגדיל תורה ולאדירה בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה בבריאות איתנה ונהורא מעליא; וירוה עם רעייתו הרבנית תחי' נחת דקדושה מכל יו"ח הי"ו, מתוך שפע רב וכל מילי דמיטב כל הימים, אמן.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה

תוכן עניינים

11

הקדמה

חלק ראשון - ההיסטוריה של הגמרא

29

מה כוללת
התורה שבעל פה

22

מסירת התורות
למשה בסיני

17

למה דווקא גמרא?

39

דרך לימוד התורה
בזמן התנאים

37

תקופת התנאים

35

מסירת התורה
לדורות הבאים

47

תקופת האמוראים

45

כתיבת הברייתא
והתוספתא

41

כתיבת המשנה ע"י
רבי יהודה הנשיא

55

סיכום מעשי

50

מי כתב את הגמרא?

תוכן עניינים

חלק שני - אתגרי הגמרא

66

דרכי הלימוד של
הגמרא

62

תפקידה של הגמרא

58

ארבעת האתגרים

90

האתגר השלישי -
מושגים בגמרא

80

האתגר השני -
קריאת הדף

73

האתגר הראשון -
השפה הארמית

108

סיכום מעשי

97

האתגר הרביעי -
מבנה דף גמרא

חלק שלישי - איך לומדים דף גמרא?

118

הסברה = הבנה

116

הכרת הנושא הנידון

112

דרך הלימוד כיצד?

תוכן עניינים

126

חשיבה של חוקר

124

מיקוד בחלק
המרכזי של הסוגיה

122

קריאה במנגינה הנכונה

130

סיכום מעשי

חלק רביעי - עניינים שונים בדף הגמרא

141

אגדות חז"ל

138

תלמוד ירושלמי

134

שמות וכינויי החכמים

151

טבלה למשפטי
מפתח מצויים

146

תורתם של הראשונים
והאחרונים

הפניות

בכתיבת מדריך זה עברתי על ספרים ומאמרים רבים העוסקים בעצות, בכלים ובכללים ללימוד הגמרא. התייעצתי עם מחנכים ומלמדים על שיטות הקניית צורת לימוד, ומכולם גם יחד נוצר מדריך זה המוגש לפניכם.

לעיון ולהרחבת הדברים הכתובים אמליץ מאוד לעיין בספרים המצוינים, כל אחד בשמו הטוב יבורך.

'הקדמה לפירוש המשנה' - שם סוקר הרמב"ם עקרונות יסודיים בהלכה, וביניהם החלוקה בין התורה שבכתב לבין התורה שבעל פה.

'איגרת רב שרירא גאון' - בה נכתב בהרחבה על השתלשלות התורה שבעל-פה מימי התנאים, האמוראים, הסבוראים והגאונים עד ימיו.

'דרך תבונות' לרמח"ל הכולל בתוכו דרכי התלמוד ויסודות הלימוד.

ספר **'דרכי גמרא'** לר' יצחק קנפאנטון זצ"ל - בצורת דרך הלימוד הנכונה.

ספר **'שותף לדף'** של הרב משה יודלוב שליט"א, הכולל בתוכו את עומק ההבנה במטרת לימוד הגמרא.

ספר **'מפתחות לתלמוד'** של הרבנים נחום רבינוביץ ויוסף ביינדמן שליט"א, הכולל בתוכו עצות נפלאות ומאירות עיניים ללימוד הגמרא.

ספר **'מבוא לתלמוד'** בהוצאת 'ארטסקרול מסורה', הכולל בתוכו הקדמות משמעותיות על תקופת התנאים והאמוראים ואף סקירה מקיפה והכרחית להכרות עם תולדות התנאים והאמוראים.

ספר **'עידן התלמוד'** מאת הרב גרשום הרפנס זצ"ל, הכולל בתוכו את סדר הדורות ועוד.

ספר **'אור בשבילי הגמרא'** מאת הרב ישעיהו וובר שליט"א - פרקי הנחיה והדרכה להורים וללומדים בלימוד הגמרא הכולל בתוכו גם פיתוח כישורי למידה.

ספר **'תא שמע'** מאת הרב צבי גרינבוים שליט"א - כלים והדרכה לחונכים בהוראת הגמרא בצורה נכונה ומקצועית.

קונטרס **'אוצר הארמית'** בהוצאת מכון 'אוצרות הגמרא' - הכולל בתוכו ליקוט מסודר של המילים הנפוצות בארמית ומשפטי מפתח.

ספר **'סדר הדורות הקצר'** מאת הרב שלמה בניזרי שליט"א.

הקדמה

לאורך הדורות העיסוק המרכזי של לומדי התורה היה ועודנו לימוד הגמרא. ספרים רבים נכתבו לביאורה, קולמוסים נשתברו להבנתה בעיון ובבקיאות מתוך מטרה להגדיל תורה ולהאדירה. החל מספרי הראשונים ועד ספרי האחרונים ותורתם של ראשי הישיבות בדורות שלנו.

בשנים האחרונות אכשר דרא ויצאו אף ספרי גמרא מבוארים, כמו 'שוטנשטיין' ו'מתיבתא', המבארים את מהלך הסוגיה מראשיתה ועד סופה בלשון עכשווית ובשפה פשוטה.

אך המציאות היא, שלמרות הרצון האדיר לעסוק בתורת השם ולהשקיע עצמם באוהלה של תורה, לרבים מהלומדים ובפרט למתחילים - עדיין נשארה הגמרא סתומה וחתומה, ולימוד הגמרא מהווה עבורם אתגר לא פשוט. הקושי מתבטא החל מהמורכבות של סוגיות הגמרא ועד מטרת הלימוד. מדוע צריך ללמוד את האריכות בסוגיות הגמרא ולא את מסקנותיה או הלכה למעשה!?

כאשר מדברים על הקשיים בלימוד הגמרא, ניתן לומר כי הלומדים נתקלים בארבעה אתגרים עיקריים:

1. קושי בסיסי בהבנת השפה - שפת הארמית.
2. קושי בקריאת הדף - הנכתב ללא פיסוק וניקוד.
3. הבנת המושגים ההלכתיים והמציאותיים בגמרא.
4. קושי בהבנת מהלך הסוגיה וסגנון מבנה הגמרא.

מטרתו של המדריך שלפניכם הוא לעשות סדר ללומדים ולענות על השאלה הנפוצה ביותר: **איך ניתן ללמוד ולהבין את דף הגמרא**

בכוחות עצמנו? כיצד ניתן ללמוד גמרא בצורה פרקטית? ובעיקר לגרום ללומד 'הנאה' מעצם הלימוד.

כמו כן נלמד פתרונות פרקטיים ללימוד השפה הארמית, נכיר כלים שבאמצעותם נוכל להתמצא בשפה הארמית בצורה קלה ופשוטה. נגלה את מילות המפתח שיעזרו לנו בהתמצאות בסוגיות, היכן קוראים את דברי הגמרא בלשון של שאלה והיכן בלשון של תשובה. כיצד מבחינים בין קטע חדש לבין המשך של הסוגיה הקודמת. נדבר על מושגי הגמרא ההלכתיים והמציאותיים ונרחיב גם על סגנון מבנה הגמרא.

לא ניתן להתעלם מהעובדה כי הגמרא היא נושא מורכב הדורש עיון גדול והתבוננות עמוקה בדברי האמוראים. אך המציאות מוכיחה שכאשר הלומד עצמו מבין את הבסיס של הסוגיה ואת מהלך הגמרא בצורה טובה וברורה - בהכרח שהוא עצמו יקשה ויתרץ, יעמיק ויחקור בעומק הסוגיה מתוך מתיקות והנאה. לכן במדריך זה נתמקד בסיוע ללומדים ללמוד תחילה את הפשט הפשוט של הגמרא, עוד לפני שנכנסים לעיון בסוגיות הגמרא.

חלק נוסף של מדריך זה הוקדש ללימוד והכרת 'ההיסטוריה של הגמרא' - תחילתה במעמד הר סיני, בקבלת התורה ע"י משה רבנו. העברת התורה מדור לדור והבנת דרך כתיבת המשנה והגמרא. מי כתב את המשנה וכיצד? ומה מטרתה העיקרית של הגמרא? ידיעות אלה הן קריטיות להבנת סוגיות הגמרא. קשה מאוד לצפות מהלומד להשקיע את כל כוחותיו ומרצו בהבנת הסוגיות, בלי להבין למה הוא עושה זאת ומה החלק שלו בתהליך.

המדריך שלפניכם נכתב בצורה פשוטה וברורה ככל הניתן, כדי להנגיש ללומדים את יסודות התלמוד. אמנם על כך נאמר "במקום שאמרו להאריך אין אתה רשאי לקצר", אך הניסיון הראה שלומדים רבים ביקשו לאחוז בדרך הקצרה דווקא, כדי לא להכביד על דרך הלימוד. לכן מדריך זה נבנה במתכונתו הנוכחית, בצורה קצרה ותמציתית מחד, ובשמירה על בהירות הדברים ולשון פשוטה, מאידך.

מכיוון שמדריך זה בנוי כפרקים המשלימים זה את זה, אמליץ מאוד - בעיקר ללומדים מתחילים - ללמוד את הפרקים לפי הסדר הנתון, כדי לקבל תמונה מקיפה על כלל אתגרי התלמוד. לא מומלץ 'לקפוץ' ישירות אל הפתרונות והכללים, בלי לעבור על כל שלבי הספר בצורה מסודרת.

הכרת שפת הארמית וזיהוי מילות ההקשר, ההבנה של מושגי הגמרא ודרך הלימוד יחד עם ידיעת סדר הדורות והעברת התורה מדור לדור - יסייעו לנו בעצם הלימוד וימלאו אותנו בסיפוק ובשמחה פנימית. והכי חשוב - נקיים את מצוות "והגית בו יומם ולילה".

כאן המקום לציין, שראשיתו של מדריך זה נכתב מתוך מטרה לסייע לתלמידים החשובים שזכיתי ללמד בישיבת 'היכל מאיר', בראשות מו"ח הגאון הגדול הרב זמיר כהן שליט"א. שם נתקלתי בקושי המשמעותי אצל אותם בחורים נפלאים שזה מקרוב באו ולא נפגשו כלל עם ה'תלמוד בבלי', ועם כל הרצון העצום ללמוד גמרא - נתקלו במעין חומה בצורה בגישתם אל לימוד הגמרא. הסדר בדברים והשימוש בכללים שבמדריך זה, חוללו שינוי משמעותי בלימודם היומיומי, ובעקבות כך חשו בשמחת הלימוד.

יחד עם זאת, בשל ייחודיותו של המדריך שלפניכם, גם לומדים ותיקים יוכלו למצוא בו תועלת מעשית, הן בדרך לימודם ושיפור הבנתם והן בחיבור אל הנלמד.

אסיים בברכת תודה והערכה לרעייתי פנינה שתחי', המגדלת את בנינו לתורה מתוך אהבת ה' ושמחה אמיתית, שבזכות מסירותה והשקעתה ספר זה רואה אור. יקרה היא מפנינים, דבריה נאמנים, "שלי ושלכם שלה הוא".

"ותן בליבנו בינה להבין... ללמוד וללמד".

אברהם ישעיהו לשם

חלק ראשון

ההיסטוריה של הגמרא

למה דווקא גמרא?

המצווה המרכזית שאנו מחויבים לה, בין ביום ובין בלילה, היא מצוות לימוד תורה. כמו שכתוב בפסוק "והגית בו יומם ולילה".

אבל צריך להבין, אם התורה מצווה אותנו לעסוק בתורה עצמה, מדוע אנו עוסקים רוב הזמן בלימוד הגמרא? מדוע מתרכזים רק בה? למה לא נלמד את המקור של הדברים, את התורה שבכתב, נעמיק בפסוקי התורה יחד עם המפרשים ומשם נלמד את הדינים?

אז למה דווקא גמרא?

כדי להבין את הדברים עלינו להקדים הקדמה חשובה ויסודית. כאשר הקב"ה מסר את התורה שבכתב לידי משה רבנו, הוא מסר לו אותה כדבר חתום וסגור. תורה מלאת עומק וצופנת סוד. אין לנו את היכולת השכלית להבין את העומקים והרמזים הטמונים בכל פסוק ובכל אות שבתורה. השכל המצומצם שלנו לא מאפשר לנו להבין את העומק שבפסוקים ולהוציא מהם את החידושים ופרטי הדינים שכתובים בהם. אנו חסרים את הכלים והחושים הדקים שדרכם נוכל לזהות את ההסברים האמיתיים, הפשט, הדרש, הרמז והסוד שמאחורי כל מילה או אות בתורה.

הדרך היחידה שבה נוכל להבין את פסוקי התורה היא אך ורק ע"י נותן התורה.

בזמן שהקב"ה נתן למשה רבנו את התורה, הוא הסביר לו את כל ביאורי ופרטי המצוות. משה רבנו העביר ביאורים ופרטים אלה לדורות הבאים דרך מוסרי התורה, עד התנאים והאמוראים. הם, לגודל רוחב דעתם ועומק שכלם ומעלת קדושתם - שהיו בעלי רוח הקודש - יכלו להבין את העומק הגלום בכל פסוק ופסוק, ולהוציא לאור את כל המסתתר בעומק התורה.

וכך כותב הרמח"ל במאמר העיקרים: "הנה הבורא יתברך לא רצה לכתוב את התורה בביאור ברור, אלא אדרבה הוא כתב בה הרבה דברים סתומים מאוד שלא יהיה אפשר ביד שום אדם בעולם להבין את כוונתם האמיתית, מבלי שיקבל גם את הביאור של הכתוב מבעל הדברים בעצמו. אכן, את ביאור כוונת הפסוקים ביאר הבורא יתברך ומסרו למשה רבינו בעל פה, וממנו נמסר לחכמים דור אחר דור. במסורת זו נתבארה כוונת פסוקי התורה לאמיתה והתברר לנו פירוט קיום מעשה המצוות."

ממילא יוצא שכל ההבנה בפירוש פסוקי התורה וההסבר של פרטי המצוות, תלויים דווקא בדברי התורה שבעל פה. ובלי ההסבר של החכמים בביאור פסוקי התורה לא היינו יכולים להבין ולדעת את המוטל עלינו בקיום מצוות התורה.

תפקידה של הגמרא - התלמוד בבלי - לעזור לנו לדעת את גדרי מצוות התורה. מתי אדם חייב ומתי הוא פטור, מתי הוא נחשב לטמא ומתי נחשב לטהור, באילו מקרים מותר לעשות כך ובאלו אסור. וללמד אותנו את התקנות שתיקנו חכמינו במשך הדורות. כמו שביאר רש"י: "שהגמרא היא עיקר התורה מפני שממנה יוצאת הוראה".

כדי להבין זאת אשתף אתכם בהסברו הנפלא של הרב משה יודלוב בספרו 'שותף לדף':

אדם מבוגר הלך ברחוב, ולפתע, תוך כדי הליכה, מעד על הרצפה והתפתל מכאבים. אמבולנס שהוזעק למקום פינה אותו אל בית החולים הקרוב, ולאחר בדיקות מהירות התברר שאותו אדם עובר אירוע לבבי והוא חייב להיכנס בדחיפות לניתוח חירום.

בני המשפחה שהוזעקו למקום המתינו מאחורי חדר הניתוח במשך שעות ארוכות ומורטות עצבים. לאחר זמן רב הסתיים הניתוח והפרופסור המנתח יוצא מותש. בני המשפחה ניגשו אליו מיד כדי לשמוע מה עם אבא ואיך עבר הניתוח? להפתעתם הרופא השיב להם במילים קצרות: "אבא שלכם חלה ב'איסכמיה מיוקרדיאלית'. ניסינו לעשות לו צנתור, אך הוא לא צלח. לבסוף יצרנו לו מעקף מוצלח". הרופא סיים את דבריו ונחפז ללכת, לטפל במקרים נוספים.

בני המשפחה עמדו נבוכים. הם לא הבינו מה קרה לאביהם וכיצד הרופאים טיפלו בו והצילו את חייו?

לפתע יצא הדוקטור מחדר הניתוח. מיד עטו עליו בני המשפחה כדי לקבל יותר פרטים. הדוקטור נידב להם קצת יותר מידע ואמר: "העורק הראשי שמוביל את הדם ללב, נחסם, ולכן נגרם לאביכם 'התקף לב'. ניסינו לעשות צנתור, אך הוא לא הצליח. לכן יצרנו במקומו 'עורק מלאכותי'", סיים את דבריו והלך לדרכו.

בני המשפחה הדואגים החלו להבין מעט יותר. אביהם עבר 'התקף לבבי' שסיכן את חייו, וכדי לייצב את מצבו הרופאים ניתחו אותו. אך הם עדיין לא הבינו מה בדיוק עשו לו? מה זה צנתור, למה הוא לא הצליח? ואיך בכלל אפשר לשים 'עורק מלאכותי'?

אז הגיעה ה"אחות", כינסה את בני המשפחה יחד והסבירה להם בצורה פשוטה את הדברים: "הלב של האדם עובד כמו משאבה שמזרימה את הדם לכל הגוף. כדי שהלב יפעל בצורה תקינה, חייב לזרום לתוכו חמצן ולהיכנס לכל העורקים. החמצן מגיע אל הלב דרך העורק הראשי, אבל אצל אביכם העורק הזה נסתם בעקבות שומנים שונים שהצטברו בדם, ובשל הסכנה לחייו היה צורך דחוף לפתוח אותו. ניסינו לעשות לו את הפעולה הראשונית שנקראת 'צנתור' - שתפקידה לעשות חור באותם השומנים, כדי שהחמצן יוכל להמשיך לזרום. מכיוון שהפעולה הזו לא הצליחה, הוצרכנו להחליף את העורק הראשי ולשים במקומו צינור רפואי העשוי מפלסטיק. כעת אביכם הועבר לתהליך החלמה שממנו הוא יקום

בריא ושלם בעזרת ה'".

אם נתבונן בדברים נראה, שגם הרופא, גם הדוקטור וגם האחות ענו לבני המשפחה ואמרו את אותם הדברים. אך ההבדל ביניהם הוא רק בצורת הניסוח ובהסבר הדברים.

הפרופסור אמר את הדברים במשפט קצר ומתומצת מאוד. מבחינתו החולה חולה ב'איסכמיה מיוקרדיאלית' - שמשמעותה היא התקף לב, וברור גם מה שצריך לעשות לו. הבעיה היא אצל בני המשפחה, שלא יודעים לפרש נכון את הדברים.

כך גם לגבי הדוקטור - הוא הרחיב מעט את הדברים והסביר בלשון פשוטה יותר, אך גם אחרי דבריו נשארו לבני המשפחה שאלות רבות על מצבו הרפואי של אביהם. רק כאשר הגיעה האחות, היא הרחיבה והסבירה בצורה מפורטת ובמילים פשוטות וברורות - ועשתה לבני המשפחה סדר בדברים.

את המשל הזה נוכל להמשיל לתורה שבכתב. פסוקי התורה - הם כדברי הפרופסור. הם נכתבו בעומק אדיר ששכל אנוש כמעט אינו יכול לתפוס. לעולם לא נוכל להסביר מדוע התורה הוסיפה את האות ו' או חזרה ושנתה לכתוב ג' פעמים את הפסוק "לא תבשל גדי בחלב אימו". לנו עצמנו אין את היכולת לקלוט בשכלנו המצומצם את עומק הדברים. כך שללמוד את ההלכות והמצוות מתוך התורה שבכתב - אנחנו לא יכולים גם מחמת עומקה העצום, וגם מפני שחסרים בה פרטים רבים שלא כתובים בצורה מפורשת בפסוקים עצמם.

בגלל זה אנחנו מוכרחים ללמוד את התורה שבעל פה - המשניות, שמפרשות ומסבירות את פרטי מצוות התורה שניתנה בסיני. אבל גם כאשר אנחנו מנסים ללמוד את דברי המשנה שנכתבו כפירוש על התורה, עדיין אנחנו לא יכולים ללמוד ולהוציא מהם הלכות להלכה למעשה. מכיוון שהמשנה עצמה נכתבה בצורה מצומצמת ומדוקדקת מאוד וחסרים לנו פרטים רבים בהלכה. זה גורם לנו לבלבול ולחוסר הבנה.

לעומת זאת, כשאנו ניגשים ללמוד את דברי הגמרא, הדברים קצת יותר מבוארים לנו, מכיוון שהגמרא פותחת את דברי המשנה ומרחיבה את ההלכות היוצאות ממנה עד ההלכה למעשה. ממילא שם הדברים מבוארים וברורים מעט יותר, ושכלנו יכול להתחיל להבין. רק אז אנחנו יכולים לנסות להבין את כוונת דברי המשנה ומה מקור הדין מהתורה.

זאת הסיבה שכאשר ניגשים ללמוד את התורה שבעל פה, מתחילים בלימוד הגמרא דווקא ומדלגים, כביכול, על לימוד התורה שבכתב ועל המשנה, מפני שלא ניתן להבין את דברי המשנה בלי הביאור של הדינים בגמרא.

הכרת הגמרא מבוססת על הכרת התורה שבעל פה. התורה שבע"פ מבארת את התורה שבכתב ומבוססת עליה. לכן חשוב לדעת ולהכיר את השתלשלות העברת התורה - החל ממעמד הר סיני, העברת התורה מדור לדור וכתיבת המשניות, הברייתות והתוספתות, צורת הלימוד בזמן התנאים והאמוראים ודרכי הלימוד של התורה שבעל פה מפסוקי התורה שבכתב.

בפרקים שלפנינו נסקור את מסירת התורה שבעל פה, החל מזמן משה רבנו ועד סוף תקופת האמוראים בזמן כתיבת הגמרא.